

- N.B. :** (1) All questions are **compulsory**.
 (2) **Figures** to the **right** indicate **full** marks.

1. (a) Choose the right alternative (any **eight**) : **8**
- (i) Elimination of the government control over economic activities is known as -----.
(Liberalization, Privatization, Globalization)
  - (ii) The Ministry of environment and forest has created information system called -----.
(EIS, GIS, GPS)
  - (iii) The only important motive of all ----- companies is to maximise their profit.
(Private, Public, Co-operative)
  - (iv) Human Rights are derived from the principle of ----- Law.
(Government, Natural, Judicial)
  - (v) Indian constitution has incorporated ----- fundamental Rights.
(8, 7, 6).
  - (vi) ----- is recognised as the international document of Human Rights.
(UDHR, American Declaration, French Declaration)
  - (vii) Meat-eating animals are called as -----.
(Herbivorous, Carnivorous, Omnivorous)
  - (viii) ----- factor is related to Physical, Mental or emotional disturbance.
(Stress, aggression, conflict)
  - (ix) ----- is one of the causes of aggression.
(Migration, Communalism, Urbanisation)
  - (x) Maslow's theory is related to -----.
(Self Actualization, Stress, Agression)
- (b) State whether the following statements are **true** or **false** (any **seven**) : **7**
- (i) Levitt introduced the concept of globalization.
  - (ii) IT has made communication simple and less expensive.
  - (iii) Freedom of speech and expression may also include defamation.
  - (iv) John Locke was recognized as the father of modern international Law.
  - (v) Natural environment provides renewable sources of energy.
  - (vi) Sustainable development has three components : environment, society and economy.
  - (vii) Basic human values help to improve standard of living in a society.
  - (viii) Regionalism is the only cause of aggression and violence.
  - (ix) Individual factors are the only causes of stress.
  - (x) Causes of stress are not the same for every individual.

2. What is meant by Globalization ? Explain the impact of Globalization on Indian economy. **15**

OR

Explain the impact of Globalization on Agriculture.

3. Explain the meaning and characteristics of Human Rights. **15**

OR

Examine the concept of civil rights. Describe any five civil rights.

4. Explain the concepts of environment and ecology and their interconnectedness. **15**

OR

Explain the causes of environmental degradation.

5. Explain the meaning and causes of stress.

OR

Write short notes on (any **three**) :

15

- (a) Concept of Liberalization (b) Problem of migration
(c) Food chain. (d) Coping with stress
(e) Types of conflicts

(मराठी रूपांतर)

(२ १/२ तास)

(एकूण गुण : ७५)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
(३) आवश्यकता वाटल्यास इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

१. (अ) योग्य पर्याय निवडा (कोणतेही आठ) :

- (१) आर्थिक कृतीवरील सरकारचे नियंत्रण दूर करणे हे ----- म्हणून आळखले जाते.
(उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण)
(२) पर्यावरण आणि वन मंत्रालयाने ----- ही माहिती यंत्रणा निर्माण केली आहे.
(ई.आय.एस्.जी., जी.आय.एस्., जी.पी.एस्.)
(३) ----- या सर्व कंपन्यांचा महत्तम नफा मिळविणे हाच हेतु आहे.
(खाजगी, सार्वजनिक, सहकारी)
(४) मानवी हक्क हे ----- कायद्याच्या तत्त्वापासून मिळालेले आहेत.
(सरकारी, नैसर्गिक, न्यायिक)
(५) भारतीय राज्यघटनेने ----- मुलभूत अधिकार दिले आहेत.
(०८, ०७, ०६)
(६) ----- ही मानवी हक्काबाबत आंतरराष्ट्रीय दस्तावेज म्हणून ओळखली जाते.
(यु.डी.एच.आर., अमेरिकेचा जाहिरनामा, फ्रेंच जाहीरनामा)
(७) मांस खाणाऱ्या प्रण्यांना ----- असे म्हणतात.
(शाकाहारी, मांसाहारी, मिश्रहारी).

[TURN OVER

- (८) ----- हा घटक शारीरिक, मानसिक आणि भावनिक अडथळ्यांशी संबंधित आहे.
(तणाव, आक्रमकपणा, संघर्ष)
- (९) ----- हे एक आक्रमकतेचे कारण आहे.
(स्थलांतर, जमातवाद, शहरीकरण)
- (१०) मास्लोचा सिद्धांत ----- शी संबंधित आहे.
(तणाव, आक्रमकता, आत्मपूर्ती)

(ब) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा (कोणत्याही सात) :

- (१) लेव्हिट यांना जागतिकीकरणाची संकल्पना मांडली.
- (२) माहिती तंत्रज्ञानाने संदेशन सोपे व कमी खर्चिक केले आहे.
- (३) भाषण आणि मतप्रदर्शनाच्या स्वातंत्र्यात बदनामी करण्याचे स्वातंत्र्य अंतर्भूत आहे.
- (४) आधुनिक आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे जनक म्हणून जॉन लॉक यांना ओळखले जाते.
- (५) नैसर्गिक पर्यावरण उर्जेचे नुतनीकरण करण्याचे स्रोत पुरविते.
- (६) शाश्वत विकासाचे पर्यावरण, समाज, अर्थव्यवस्था हे तीन घटक आहेत.
- (७) मूलभूत मानवी मूल्य सामाजिक जीवनाची गुणवत्ता.
- (८) प्रांतवाद हे आक्रमकता आणि हिंसाचाराचे एकमेव कारण आहे.
- (९) वैयक्तिक घटक हे तणावाचे एकमेव कारण आहे.
- (१०) तणावाची कारणे सर्व व्यक्तीमध्ये एकसारखी नसतात.

२. जागतिकीकरण म्हणजे काय ? भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा. १५

किंवा

शेतीवरील जागतिकीकरणाचे परिणाम स्पष्ट करा.

३. मानवी हक्काचा अर्थ सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १५

किंवा

नागरी हक्क संकल्पनेचे परीक्षण करा. कोणतेही पाच नागरी हक्क स्पष्ट करा.

४. पर्यावरण आणि परिस्थितीची संकल्पनांचा आंतर संबंध स्पष्ट करा. १५

किंवा

पर्यावरण अवनतीची कारणे स्पष्ट करा.

५. तणावाचा अर्थ सांगून कारणे स्पष्ट करा. १५

किंवा

टिपा लिहा (कोणत्याही तीन) :

(अ) उदारीकरण संकल्पना

(ब) स्थलांतराच्या समस्या योजना

(क) अन्न साखळी.

(ड) तणावावरील उपाय

(इ) संघर्षाचे प्रकार

*****